

EXAMENSARBETE

Hösten 2009

Lärarytbildningen

Pedagogens betydelse för elever med koncentrationssvårigheter - Kvalitativa intervjuer ur ett pedagogiskt perspektiv

Författare

Sofi Losell

Emma Lundström

Handledare

Ann- Elise Persson

www.hkr.se

Pedagogens betydelse för elever med koncentrationssvårigheter

- En kvalitativ intervjumetod ur ett pedagogiskt perspektiv

(The Teacher's meaning for pupils with concentrations difficulties)

Abstract

Syftet med följande uppsats är att beskriva vilka uppfattningar pedagoger, från förskoleklass upptill årskurs fem, har om elever med koncentrationssvårigheter samt hur de ser på sin roll i det pedagogiska arbetet. I litteraturgenomgången ges en överblick kring aktuell litteratur som berör koncentrationssvårigheter. Här lyfts olika faktorer eventuella påverkan fram, samt hur pedagogens förhållningssätt, bemötande och samarbete kan underlätta för elever med koncentrationssvårigheter. För att få svar på vårt syfte samt våra frågeställningar valdes intervjuer som ger data av kvalitativ art. Urvalet består av fem pedagoger som är verksamma i grundskolan. Utifrån resultatet av de intervjuade pedagogerna samt litteraturen kan det konstateras att pedagogerna uppfattar koncentrationssvårigheter hos elever på olika sätt, men att det samtidigt finns några gemensamma nämnare som samtliga fem pedagoger lyfter såsom att elever med koncentrationssvårigheter har svårt för att fokusera på en uppgift under en längre stund. Sammanfattningsvis anser samtliga fem pedagoger i likhet med litteraturen att deras bemötande samt förhållningssätt har *stor* betydelse för hur de här eleverna fungerar i skolan.

Ämnesord: bemötande, elever, förhållningssätt, koncentrationssvårigheter, pedagoger, samarbete

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 INLEDNING	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Forskningsproblem	6
1.3 Syfte och frågeställningar	6
1.4 Uppsatsens begränsningar	6
1.5 Uppsatsens disposition	6
2 LITTERATURGENOMGÅNG	7
2.1 Lagar och förordningar	7
2.2 Koncentrationsförmåga	8
2.2.1 <i>Koncentration</i>	8
2.2.3 <i>Primära koncentrationssvårigheter</i>	9
2.2.4 <i>Sekundära och situationsbundna koncentrationssvårigheter</i>	9
2.3 Förebyggande åtgärder – att planera det pedagogiska arbetet	10
2.3.1 <i>Pedagogiskt förhållningssätt</i>	10
2.3.2 <i>Struktur och tydlighet</i>	11
2.3.3 <i>Pedagogiskt samarbete</i>	12
2.3.4 <i>Samarbete med hemmet</i>	13
2.4 Samhällets påverkan och betydelse	14
2.5 Teoretisk utgångspunkt	15
2.5.1 <i>Val av teorier</i>	15
2.5.2 <i>Bronfenbrenners ekologiska teori</i>	15
2.5.3 <i>Ramfaktorteorin</i>	17
3 METOD	19
3.1 Val av metod	19
3.2 Urval	19
3.3 Etiska övervägande	20

3.4 Datainsamling.....	20
3.6 Bearbetning av data	21
3.7 Tillförlitlighet	22
4 RESULTAT.....	23
4.1 Elever med koncentrationssvårigheter	23
4.2 Arbetssätt och bemötande	24
4.3 Skolans resurser.....	25
4.4 Hemmets betydelse.....	27
4.5 Läraruppdraget i förhållande till Lpo 94	27
4.6 Summering av resultat.....	29
5 DISKUSSION	30
5.1 Resultatdiskussion	30
5.2 Summering av resultatdiskussion	34
5.3 Metoddiskussion.....	35
5.4 Fortsatt forskning	35
6 SAMMANFATTNING	37
REFERENSLISTA.....	38
Bilaga 1	40

1 INLEDNING

1.1 Bakgrund

Avsikten med vår uppsats är att undersöka hur vi som blivande pedagoger ska förhålla och bemöta oss till elever som har koncentrationssvårigheter för att skapa goda lärandesituationer inom skolans ramar. Olsson och Olsson (2007) menar att fenomenet med barn som har koncentrationssvårigheter i skolan har ökat det senaste decenniet. Berglund (2000) hänvisar till flera svenska studier som visar på att den dominerande problematiken i skolan är koncentrationssvårigheter som i sin tur förorsakar psykisk ohälsa hos elever. Enligt Berglund (a.a.) är koncentrationssvårigheter det begrepp som förekommer mest frekvent då en lärare idag ska beskriva elevers svårigheter i skolan, samtidigt som det enligt Berglund inte riktigt finns någon allmängiltig innebörd i begreppet koncentrationssvårigheter. Vidare framhåller Ericsson (2003) att koncentration och uthållighet är grunden för all form av inläring. Redan på 1990- talet beskrev Hellström (1993) den ökade problematiken som personal inom skolbarnomsorgen upplevde med att allt fler barn lättare blev otrygga, rastlösa, splittrade, hade svårt för att koncentrera sig och samspela med andra barn och vuxna.

Kadesjö (2008) anser att *hur* barn med koncentrationssvårigheter fungerar i skolan i stor utsträckning beror på vuxnas medkänsla och bemötande gentemot dem. I Skollagen 1985:1100 (Läraryrket, 2005) står det att elever som har svårigheter i skolan skall ges det stöd som behövs. Vidare nämner läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94 (Läraryrket, 2005) att skolan ska utforma en utbildning som är likvärdig, vilket syftar på att hänsyn för barns olika behov ska tas och att skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårt för att nå målen i utbildningen. Vidare betonas det att skolans undervisning skall anpassas utefter varje elevs individuella förutsättningar. Som blivande pedagoger kommer vi att arbeta med olika verksamheter inom grundskolan och skolbarnomsorgen och självklart är det en viktig del i vårt framtida yrke att kunna bemöta alla elever utifrån deras individuella förutsättningar. Avsikten med uppsatsen inom det här området är att kunna använda nyvunna insikter som stöd i vårt fortsatta pedagogiska arbete.

1.2 Forskningsproblem

Vi upplever att diskussionen om koncentrationssvårigheter bland pedagoger ofta uppmärksammar vad barnet inte klarar av istället för att lyfta fram barnets möjligheter och utgå från det. Vilket har bidraget till att vi vill undersöka vad koncentrationssvårigheter påverkas av och hur pedagoger kan göra för att förebygga det här.

1.3 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att beskriva vilka uppfattningar pedagoger, från förskoleklass upptill årskurs fem, har om elever med koncentrationssvårigheter samt hur de ser på sin roll i det pedagogiska arbetet.

- När upplever pedagoger att elever har koncentrationssvårigheter?
- På vilket sätt anser sig pedagoger kunna underlätta skolsituationen för elever som har koncentrationssvårigheter?
- Vilka yttre faktorer anser pedagoger påverkar deras arbetsätt?

1.4 Uppsatsens begränsningar

Uppsatsen kommer att riktas mot barn med koncentrationssvårigheter i skolan som inte behöver ha en diagnos men kan ha samma behov av stöd som de barn som innehar en diagnos. Således kommer uppsatsen enbart kort att beröra begreppet primära koncentrationssvårigheter för att sedan fokusera på sekundära och/eller situationsbaserade koncentrationssvårigheter hos barn. Ytterligare aspekter för koncentrationssvårigheter såsom inåtvända och utagerande elever och skillnader mellan pojkar och flickor har vi valt att inte gå närmare in på. Följaktligen har vi valt att utgå från begreppen koncentration och koncentrationssvårigheter.

1.5 Uppsatsens disposition

I kapitel två redogörs, utifrån aktuell litteratur, vad koncentration och koncentrationssvårigheter innebär samt vilka olika faktorer som kan påverka elever med koncentrationssvårigheter. Den teoretiska utgångspunkten för uppsatsen framställs i slutet av litteraturgenomgången. Vidare i kapitel tre finns en genomgång kring val av metod samt tillvägagångssätt för undersökningen. Resultatet av undersökningen redovisas i kapitel fyra och i kapitel fem genomförs det en metod- och resultatdiskussion. En sammanfattning av uppsatsen följs avslutningsvis.

2 LITTERATURGENOMGÅNG

I följande kapitel kommer aktuell litteratur presenteras för att tydliggöra vad koncentrationssvårigheter innebär samt vilken betydelse pedagogens förhållningssätt och bemötande har, för elever med koncentrationssvårigheter. Avslutningsvis kommer vårt val av teoretisk utgångspunkt för uppsatsen att presenteras.

2.1 Lagar och förordningar

Kommunerna har det totala ansvaret för att verkställa de nationella mål och riktlinjer som regering och riksdag (SOU 1998:66) beslutar om gällande skolverksamhetens utformning för att garantera en likvärdig utbildning. Dessa riktlinjer verkställs i skollag, läroplaner och kursplaner. I Skollagen 1997:1212 (Läraryrket, 2005) 4:e kapitlet 1:a § står det att elever som har svårigheter i skolan skall ges det stöd som behövs. Vidare nämns i kapitel 2 a 3 § att förskoleverksamhet och skolbarnomsorg skall utgå från barnens individuella förutsättningar.

I läroplanen Lpo 94 (Läraryrket, 2005) anges direktiv om att skolans undervisning skall anpassas efter varje elevs individuella förutsättningar. En likvärdig utbildning betonas som syftar på att utbildningen skall ta hänsyn till elevernas olika behov och att det finns olika vägar att nå målen på. Elever som av olika anledningar har svårt för att nå målet med utbildningen har skolan ett särskilt ansvar för. Det framhålls att eleverna ska ges möjlighet till att utveckla initiativ- och ansvarsförmåga. Eleverna ska stimuleras till att söka ny kunskap och lärandet ska väckas genom nyfikenhet och lust.

Utöver de nationella målen och riktlinjerna som anges i styrdokumentet finns det även andra deklARATIONER och konventioner som den svenska regeringen förbundet sig till gällande skolverksamheten, däribland Salamanca- deklARATIONEN (Svenska Unesco-rådet, 1996) och FN:s konvention om barns rättigheter (Läraryrket, 2005). I Salamanca- deklARATIONENS 27:e punkt berörs vikten av att tillämpa en metodik som är mer flexibel och anpassningsbar för att skapa ett system som bättre kan ta hänsyn till barns olika behov, vilket leder till pedagogiska framgångar och till integrering. Den uppgift som skolan har är således att sätta eleven i centrum och tillvarata den breda mångfalden av egenskaper som finns i elevgruppen för att leva upp till en inkluderande skola för alla. Salamanca-deklARATIONEN är inte juridiskt bindande utan de länder och organisationer som skrivit under deklARATIONEN företräder en åsikt

i en särskild fråga, som i detta fall rör utbildning för alla och har snare en politisk betydelse. Även FN:s barnkonvention (Läraryrket, 2005) som behandlar barns rättigheter i samhället och utgörs av 54 artiklar berör barnens rätt till utbildning. Enligt artikel 29 skall utbildning för barn syfta till att utveckla deras fulla förmågor gällande ”personlighet, anlag och fysiskt och psykisk förmåga”.

2.2 Koncentrationsförmåga

2.2.1 Koncentration

Att vara koncentrerad innebär enligt Kadesjö (2008) att som individ ha förmåga att kunna rikta sin perception för att ta in information. Hellström (1993) beskriver perception som en förmåga i hur vi tar in, tolkar och organiserar information med hjälp av våra sinnen och sätter det i relation till tidigare erfarenheter och kunskaper. Vidare menar Kadesjö (2008) att koncentration även handlar om att kunna eliminera oviktiga intryck samt kunna arbeta fokuserat och ha förmåga att avsluta en uppgift. Ericsson (2003) hänvisar till Barkley och Duvner som menar att koncentrationsförmåga är en del av vårt tänkande och handlar om att ha förmåga till att kunna styra tankar och handlingar genom fokusering, uthållighet och fördela uppmärksamhet, det vill säga kunna göra två saker samtidigt.

Kadesjö (2008) poängterar att vad barn och vuxna i sin tur väljer att koncentrerar sig på är beroende av olika faktorer varpå de mest påverkbara anses vara *tidigare erfarenheter*, *känsloliv* och *motivation*. Tidigare erfarenheter omfattar hur uppgiften anpassas efter barnets kunskapsnivå och omvärldsuppfattning medan känsloliv handlar om vilka emotionella intryck som väcks hos barnet när uppgiften ska göras. Barn har alltid en motivation dock inte alltid för det som den vuxne vill. Då den vuxnes intentioner i en inlärningssituation inte stämmer överrens med barnets motivation, kan barnet upplevas som okoncentrerat. Detta påvisar vikten av att motivation för en uppgift har stor betydelse för koncentrationen.

2.2.2 Koncentrationssvårigheter

Kadesjö (2008) beskriver att en individ med koncentrationsvårigheter inte kan sortera bort och avskilja det som är onödigt i en situation för att fokusera på den relevanta informationen eller intryck som ges. Ericsson (2003) beskriver att barn som har svårigheter med att behålla uppmärksamheten och är lättstörd av ovidkommande stimuli, kan betraktas ha lätta eller måttliga koncentrationsvårigheter. Har ett barn dessutom problem med att rikta

uppmärksamheten på ett användbart sätt finns det stora koncentrationssvårigheter. Vidare menar Ericsson (a.a.) att det är tveksamt om det finns någon skillnad innebörsmässigt mellan uppmärksamhetsstörning och koncentrationssvårigheter, och ser båda begreppen som likbetydande. Författaren menar dock att lärare, föräldrar och barn i allmänhet väljer begreppet koncentrationssvårigheter när de beskriver problem med att rikta in och kvarhålla uppmärksamheten. Ericsson (a.a.) hänvisar till Hansson som menar att uppmärksamhet omfattar en rad olika kognitiva funktioner så som perception, minne, språk och motorik som är beroende av varandra samtidigt, och är något som barn behöver lära sig.

2.2.3 Primära koncentrationssvårigheter

Koncentrationssvårigheter kan te sig mycket skiftande i uttryck hos barn. Om dessa problem är varaktiga talar Kadesjö (2008) om *primära koncentrationssvårigheter* som innebär ett biologiskt betingat tillstånd vilket innebär en medfödd brist i hjärnfunktion eller en tidig uppkomst av brist i hjärnfunktionen. Ericsson (2003) beskriver att dessa medfödda personlighetsdrag kan uppvisas genom bland annat uppmärksamhetsstörningar, impulsivitet, oförmågan att rätta sig efter instruktioner samt att välja rätt aktivitetsnivå utifrån situationen. Kadesjö (2008) menar att problematiken ligger i att de här barnen har svårt för att *rikta* fokus mot uppgiften, *utesluta* irrelevant information samt att *hålla fast* vid och avsluta det som påbörjats. Barn som har primära koncentrationssvårigheter omfattas enligt Kadesjö (a.a.) ofta av en diagnos som ADHD (Attention Deficit Hyperactivity Disorder) eller DAMP.

2.2.4 Sekundära och situationsbundna koncentrationssvårigheter

Enligt Ericsson (2003) är sekundära koncentrationssvårigheter tillfälliga svårigheter som påverkas av yttre faktorer som finns i barnens miljö. Kadesjö (2008) beskriver på liknande sätt att *situationsbundna koncentrationssvårigheter* innebär att barn vid specifika situationer inte klarar av att koncentrera sig medan individens förmåga till koncentration finns i andra situationer. Således menas det att ett barn som till exempel har svårigheter med att läsa i sådana situationer lätt kan tappa fokus på texten vilket innebär att barnet har en situationsbunden koncentrationssvårighet. Ericsson (2003) framhåller att uppmärksamheten och koncentrationsförmågan blir svår för barnet att behålla när svårighetsgraden på en uppgift ökar eller om kraven är för högt ställda. Ericsson (a.a.) beskriver även hur ett barn med motoriska svårigheter gällande balans, rörlighet och koordination kan påverka barnets koncentrationsförmåga. Ett barn som är klumpigt kan enligt Ericsson (a.a.), råka slå omkull en sak i klassrummet som leder till att koncentrationen och uppmärksamheten leds bort från

uppgiften som skulle göras och riktas istället mot den omkullvälta saken. Vidare hänvisar Ericsson (a.a.) till Barkley som nämner ytterligare en rad faktor som kan ha betydelse för att barnet skall kunna arbeta koncentrerat med en uppgift och behålla uppmärksamheten mot det som ska göras: tiden på dagen, hur pass motiverande uppgiften upplevs vara för barnet samt den vuxnes närvaro under arbetet med uppgiften.

Kadesjö (2008) samt Olsson och Olsson (2007) poängterar att barn med sämre hemförhållanden kan ha svårigheter med att koncentrera sig i dagens skolmiljö, då hemförhållandet inte kunnat erbjuda goda betingelser för koncentration och inläring samt upplevts som otryggt och oroligt för barnet. Om barnets hemmiljö är den bidragande orsaken till barnets koncentrationssvårighet kan dessa problem avta, enligt Kadesjö (2008) om hemförhållandet utvecklas till det bättre. Det vill säga får barnet uppleva eller finna trygghet i uppväxtmiljön som barnet tidigare saknat avtar koncentrationssvårigheterna.

2.3 Förebyggande åtgärder – att planera det pedagogiska arbetet

2.3.1 Pedagogiskt förhållningssätt

Enligt Kadesjö (2008) är pedagogens förhållningssätt och bemötande till elever med koncentrationssvårigheter avgörande i hur elever lär. Olsson och Olsson (2007, s. 21) hänvisar till Klein som menar att ”Barn lär sig mer av vuxna de tycker om än av vuxna de har ett dåligt förhållande till”. Kadesjö (2008) anser att pedagogens arbete bland annat bör fokusera på att förstärka elevens självkänsla samt arbeta för att hjälpa barnet i sin utveckling. För att pedagogen på bästa sätt skall uppnå ett positivt förhållningssätt, betonar flera författare (Kadesjö, 2008; Olsson & Olsson, 2007) att pedagogen behöver få kunskap kring vilka starka respektive svaga sidor som eleven har. Följaktligen är det inte förrän då som pedagogen kan utgå ifrån eleven och ge uppgifter som är anpassad efter deras förmåga. Vidare framhåller Kadesjö (2008) att det är av stor vikt att pedagogen ger eleven uppgifter som utmanar och samtidigt ger eleven möjlighet till att kunna se uppgiften ur en helhet. Genom att arbeta på det här sättet ger pedagogen eleven en chans till att lyckas samt möjlighet till att personligen ge barnet positiv uppmuntran. Även Olsson och Olsson (2007) anser att de uppgifter som elever med koncentrationssvårigheter blir tilldelade bland annat ska vara anpassad efter deras kunskapsnivå, då eleven lättare kan koncentrera sig på uppgiften.

Nordin- Hultman (2008) menar att förhållandet till barn med koncentrationssvårigheter inte får ses som isolerade, utan pedagogen bör istället sätta problemen i relation till ett samspelsperspektiv där omgivningsfaktorerna är inräknade. Författaren hänvisar till Haug som menar att skolans organisation behöver tänka om, från att lösa problematiken individuellt till att rikta ett starkare intresse för hur skolans pedagogik kan verka. Brodin och Lindstrand (2004) framhåller att ett barns svårigheter många gånger berättar mer om lärarens förhållningssätt till olikheter och samhällssyn än om barnets verkliga problem. Vidare betonar författarna vikten av att se barnets svårigheter kopplat till sin miljö och anser att diskussioner kring ”hur vi ser på vår värld” är nödvändigt för att förändra pedagogens förhållningssätt och utveckla den pedagogiska verksamheten till att bättre kunna utgå från elevens individuella förutsättningar.

2.3.2 Struktur och tydlighet

Kadesjö (2008) anser att struktur är viktigt för ett barn med koncentrationssvårigheter som annars kan uppleva omgivningen som kaotisk under sin skoldag. Det är pedagogen och andra vuxna i barnets omgivning som kan ge den hjälp som behövs för att skapa en struktur. Med struktur avses att ge barnet en fast rutin för dagens huvudsakliga och återkommande aktiviteter. Struktur gör vardagens sysslor mer lättförståliga och utifrån detta kan mötet med ny information enklare tas emot. Då barnet blir hjälpt i att se olika mönster i vardagen kan situationer av misslyckande förebyggas där barnet saknar en rutin för hur en situation ska hanteras. Välbekanta situationer ger barnet redskap för att kunna sortera bort sådant som inte hör till själva uppgiften samtidigt som pedagogens arbetssätt känns igen mer vilket gör att elevens beteende också blir mer förutsägbart. Strukturerad verksamhet underlättas av tydligt ledarskap vilket Kadesjö (a.a.) framhåller handlar om att vara trygg i sin yrkesroll och veta vad man som pedagog vill. Tydlighet handlar om att få barnet att förstå och beröra dess medvetande på olika sätt, och då handlar det inte om att skrika högre eller upprepa tillsägelser. Ett viktigt steg i tydlighet är att ord, tonfall och kroppsspråk stämmer överrens.

Åtgärder som skapar tydlighet i ledarrollen är att dela upp uppgiften i delmål och vara tydlig i hur instruktionen presenteras. Tydlighet handlar även enligt Kadesjö (a.a.) om att kunna sätta gränser för vad som gäller och kunna markera att nu får det bli stopp, ta slut, innan det spårar ur. Gränssättning blir då förbyggande, som handlar om att pedagogen är *steget före* och kan förutse vad som komma skall innan det är försent. Kadesjö (a.a.) framhåller att kunna sätta gränser och vara tydlig handlar om att ställa krav på barnet utifrån dess förmåga. Vidare

menar författaren att pedagogen bör fundera kring följande frågor för att anpassa verksamheten utifrån vad barnet klarar av och kan slutföra:

- Vad kan eleven sedan förut?
- Är uppgiften strukturerad för elevens nivå och sätt att tänka på?
- Hur konkret behöver instruktionen ges?
- Hur omfattande uppgift och hur många olika delmål klara barnet av?

2.3.3 Pedagogiskt samarbete

Ahlberg (2001) framhåller att en didaktisk medvetenhet samt ett innehav av kunskap kring hur människor lär, inte är tillräckligt hos en lärare för att de skall kunna möta alla elever med olika behov. Ett gott samarbete samt en välfungerande ledningsstruktur på den enskilde skolan fodras för att skolans uppdrag skall ha en möjlighet att uppfyllas. Rektorn eller skolledningen liksom områdeschefen i vissa fall, har en skyldighet för att se till att de mål som verksamheten innehar och som fastställt i exempelvis skollagen, skolförordningen, läroplanen, skolplanen samt arbetsplan bedrivs enligt de angivna riktlinjerna. Rektorn har på liknande sätt även ett särskilt ansvar för att elever ska få det stöd de behöver.

Ahlberg (2001) hänvisar till en beskrivning där lärare, specialpedagoger och rektorer på två skolor i två olika kommuner valt att delta i en självbedömning av skolan samt en extern granskning av den egna verksamheten. Det resultat som presenteras syftar bland annat på att redovisa vad som är bra respektive mindre bra strukturell verksamhet för elever med svårigheter i skolan sett ur ett specialpedagogiskt perspektiv. Ahlberg (a.a.) lyfter bland annat fram att av historisk tradition har läraryrket setts som ett ”ensamarbete”, och menar att den bilden av lärarens yrkesuppdrag kanske mest är gångbar på de högre stadierna i grundskolan samt på gymnasieskolorna i dagens samhälle. Att lärare samverkar i ett arbetslag är någonting som ofta lyfts fram som en lösning på många av skolans problem, vilket ofta så sker mellan lärare, förskolelärare samt fritidspedagog som undervisar i grundskolans lägre stadier. Ahlberg (a.a.) påvisar, att de lärare som valt att engagera samt delta i den externa granskningen av sin verksamhet, upplever att arbetslaget är ett forum där kunskapsutbyte mellan lärarna kan ske, gällande hur arbetet med elever som behöver extra stöd i undervisningen kan se ut. Vidare betonas en fungerande kommunikation inom arbetslaget som en förutsättning i arbete med att kunna stödja elever i behov av särskilt stöd.

2.3.4 Samarbete med hemmet

Ahlberg (2001) hänvisar till läroplanen, Lpo 94, där påverkan samt inflytande som föräldrar och elever har rätt till gällande skolans verksamhet, kraftfullt betonas. Skolans skyldighet är att informera om vilka mål utbildningen har samt skolans krav på både skyldigheter och rättigheter som vårdnadshavare och elever omfattas av. Författaren menar att det handlar om att det är ett *samarbete* mellan skolan och hemmet som skall lyftas fram, således handlar det enbart inte om att det ska ske ett ömsesidigt utbyte av information mellan parterna.

Kadesjö (2008) betonar att det är av stor betydelse att det finns ett ömsesidigt förtroende mellan skolans pedagoger samt föräldrar till en elev med koncentrationssvårigheter. I likhet menar Hellström (1993) att förtroende mellan pedagog och förälder är väsentligt och framhåller att vid tillfälle då ett förtroende finns kan både elevens starka respektive svaga sidor på ett ärligt sätt diskuteras. Kadesjö (2008) påpekar vikten av att det finns en ständig dialog mellan skolan och hemmet och inte enbart vid de tillfällen då eventuella problem har uppstått. Föräldrarna har under barnets uppväxt lärt känna sitt barn och har fått en insikt i hur barnet exempelvis reagerar i olika situationer, vilket enligt Kadesjö (a.a.) är betydelsefull kunskap för pedagogerna att ta till vara på.

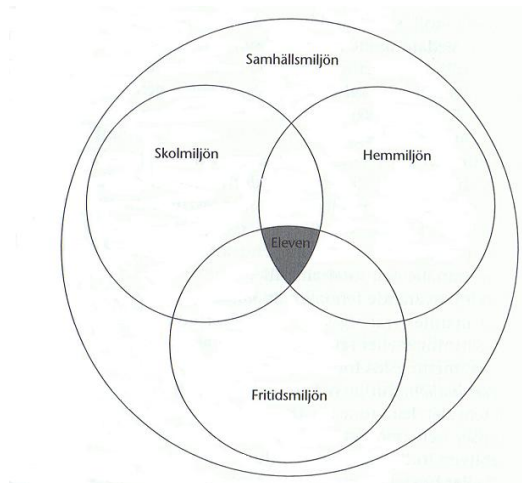
Föräldrar som upplevs utav pedagoger som likgiltiga vid samtal kring barnet, kan enligt Hellström (1993) bero på föräldrarnas rädsla samt deras osäkerhet och inte på grund av att de som förälder är ointresserad av sitt barn. Pedagogens roll lyfts fram som viktig i att vara aktiv, skapa kontakt med föräldrarna och visa att pedagogen bryr sig om det här barnet och föräldrarna. Vidare betonas de små diskussioner som sker vid lämning och hämtning som viktiga i relationsbyggandet och upplevs inte som lika skrämmande för föräldrarna som exempelvis föräldrasamtal. Kadesjö (2008) framhåller att under ett samtal mellan en pedagog och förälder är det väsentligt att pedagogen konkret beskriver barnets agerande i olika situationer under skoldagen och vad konsekvenserna utav det blir. Pedagogens roll under ett samtal är att lyfta fram barnets starka sidor, som i sin tur kan vara användbar kunskap kring arbetet med barnets svårigheter. Både Kadesjö (a.a.) och Hellström (1993) lyfter fram vikten av att pedagoger visar förståelse i samtalet med föräldrar, då de är mer känslomässigt involverade i barnet. Vid uttalad kritik mot barnet kan föräldrarna ställa sig i försvarsställning som enligt Kadesjö (2008) kan leda till en maktkamp mellan föräldern och pedagogen. Således ska samtalet mellan pedagogen och föräldern bestå utav en tillmötesgående dialog där

de gemensamt skapar en bild utav barnet och där även olika förväntningar på varandras olika roller upprättas, det vill säga vad förväntas utav skolan respektive hemmet.

2.4 Samhällets påverkan och betydelse

Kadesjö (2008) anser att samhällsutvecklingen har bidragit till att dagens barn uppmuntras till och utsätts för en rad nya intryck, möjligheter och aktiviteter. Imsén (2006) påpekar att vårt samhälle är omgiven av en digital värld som innebär att eleverna utsätts för en stor påverkan som varken skolan eller vårdnadshavare kan kontrollera. Eftersom det inte går att förhindra eleverna att komma i kontakt med icke önskvärda mediala produkter blir skolans uppdrag att uppfostra eleverna i att utveckla kritiskt förhållningssätt till mediasamhällets utbud grundade på grundläggande demokratiska samhällsvärderingar. Kadesjö (2008) framhåller att samhällsutvecklingen där ett mer vidgat utbud finns tillgängligt inte kan hanteras utav alla barn. Följaktligen bidrar samhällsutvecklingen till en splittring som leder till en ojämlikhet mellan de barn som kan tillgodogöra sig samhällets utbud samt de barn som inte kan det. Vidare menar Kadesjö (2008) i likhet med Olsson och Olsson (2007) att barnet möter många olika människor under en skoldag, då barnet ingår i olika grupsammansättningar samt befinner sig i olika miljöer där barnet får ta del utav ett varierande utbud. Dessutom påvisar Olsson och Olsson (a.a.) att barnet även ingår i flera olika grupper och grupsammansättningar på sin fritid. För barnet kan det här upplevas som om en ständig ström utav sinnesintryck där svårigheten kan vara att selektivt välja ut det väsentligaste utav de olika sinnesintrycken som barnet erfar.

Skolan och pedagoger måste enligt Maltén (2003) bli bättre på att skickligt se elevernas svårigheter ur ett helhetsperspektiv. Således bör skolan samt pedagogerna utifrån de miljöer som eleverna vistas i, försöka finna var olika orsaker till elevernas svårigheter finns samt förlägga resurserna i rätt miljö. Vidare framhåller författaren att det finns många olika faktorer som påverkar barnet såsom samhälls-, hem-, skol-, och fritidsmiljön. Således kan barnets koncentrationsförmåga i skolan påverkas inte enbart av det som direkt sker i skolmiljön utan vara en orsak av andra faktorer som finns i barnets direkta och indirekta miljöer.

Figur 2.1 Beskrivning utav de olika miljöer som påverkar elever (Maltén, 2003, s. 150).

2.5 Teoretisk utgångspunkt

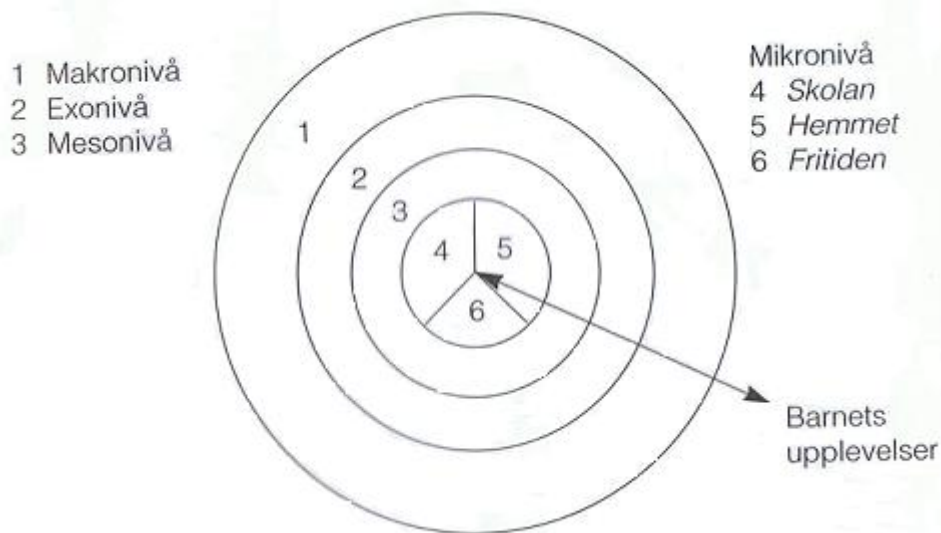
2.5.1 Val av teorier

Syftet med uppsatsen är att beskriva vilka uppfattningar pedagoger, från förskoleklass upptill årskurs fem, har om elever med koncentrationssvårigheter samt hur de ser på sin roll i det pedagogiska arbetet. För att få en förståelse för hur olika faktorer kan påverka elever som har koncentrationssvårigheter anser vi att Bronfenbrenners utvecklings ekologiska teori (Gunnarsson; 1999, Imsén; 2006) i hög grad kan användas för att studera hur olika miljöer påverkar *hela* barnets utveckling. Då vårt syfte utgår från att studera elever med koncentrationssvårigheter ur ett pedagogiskt perspektiv finner vi att ramfaktorteorin (Imsén, 1999) är ett bra komplement till Bronfenbrenners teori, som beskriver hur yttre faktorer påverkar och styr den pedagogiska verksamheten.

2.5.2 Bronfenbrenners ekologiska teori

Imsén (2006) betonar att Urie Bronfenbrenner, amerikansk psykolog, kanske är den person som starkast understryker hur barnets utveckling måste studeras i *hela* sitt sammanhang, där uppväxtmiljö, biologiska faktorer och psykologisk utveckling är faktorer som ömsesidigt påverkar barnets utveckling. Enligt Imsén (a.a.) beskriver Bronfenbrenners teori hur ett barn tillhör inte enbart en miljö utan flera miljöer samtidigt: hem och familj, grannar, vänner, skolan och klasskamrater, fritidssysselsättning och så vidare. Ekologi kommer från grekiskans *oikos* vilket betyder hus och hem, och Imsén (a.a.) anser att Bronfenbrenners teori syftar till att studera barnet i hela dess sammanhang. Barnet bär alltså med sig olika intryck från flera

miljöer samtidigt som barnet ska förhåller sig till och påverkas av, samtidigt som barnet ska vara samma hela individ. Bronfenbrenners teori, nämns vidare av Gunnarsson (1999) som uppdelad i fyra ömsesidigt beroende och sammanvävda strukturer kallade mikro-, meso-, exo- och makrosystem.

Figur 2.2 Bronfenbrenners utvecklingsekologiska modell (Gunnarsson, 1999, s.16).

Gunnarsson (1999) tolkar Bronfenbrenners teori ur ett skol- och hemförhållande och menar att teorin beskriver hur elevers lärande och utveckling är bunden till den verklighet, det vill säga den totala omgivningen som eleven befinner sig i. Gunnarsson (a.a.) beskriver att den första nivån, mikrosystemet, utgör den direkta miljön såsom skola, hem och fritid, som barnet omges och påverkas av genom aktiviteter, roller och relationer. Imsén (2006) hävdar utifrån Bronfenbrenners teori att mikronivån är en symbol för uppfostringsmiljön och framhåller att tanken med första stadiet är både att studera barnet i de olika miljöerna men också att studera miljöerna i förhållande till varandra. Barnet är således en del av ett nätverk som utgörs av den direkta närmiljön. Då barnet analyseras utifrån skolans miljö, görs en studie på mikronivå. Vidare anser Gunnarsson (1999) att varje undervisningssituation i skolmiljön och byte av lärare är ett förändrat mikrosystem för eleven. Upplevelsen av ett mikrosystem, i detta fall en

undervisningssituation, är för varje elev en speciell och individuell erfarenhet. Följeaktigt innebär det att eleverna skapar olika lärande och handlingar utifrån hur de tolkat situationen.

Andra nivån, *mesonivån*, framhåller flera författare (Brodin & Lindstrand, 2004; Gunnarsson, 1999) handlar om de olika relationer och upplevelser som finns mellan mikrosystemen som barnet befinner sig i, det vill säga hem, skola och fritid. Imsén (2006) anser att analys på mesonivån handlar om att studera hur det som händer i en situation påverkar det som händer i en annan situation, och hur förändringar i en miljö leder till nya förändringar i en annan miljö.

Tredje nivån, *exonivån*, menar Gunnarsson (1999) handlar om hur olika faktorer som finns utanför barnets mikronivå har betydelse för barnets utveckling. Vilket Brodin och Lindstrand (2004) menar påverkar barnet trots att han/hon inte är aktivt delaktig i dessa sammanhang. Kommunala beslut om skolan och dess organisation, liksom föräldrarnas position i yrkeslivet är enligt Gunnarsson (1999) exempel på hur beslut som blir tagna utanför barnets mikronivå ändå berör och påverkar barnets utveckling.

Den yttersta strukturen, *makronivån*, beskrivs enligt Gunnarsson (1999) bestå av generella och övergripande mönster av ideologiska, historiska och politiska värderingar som en kultur utgörs av. I skolans värld kan det innefatta styrning och läroplan som ger direktiv för hur verksamheten ska fungera samt pedagogiska traditioner. Domineras den pedagogiska traditionen av en undervisning som bedriver ett kunskapsförmedlande där elever bemöts som passiva mottagare, jämfört med om elever istället får ta eget ansvar för sitt lärande och konstruera kunskap på egen hand är således utvecklingen annorlunda för de enskilda individerna. Brodin och Lindstrand (2004) menar att detta visar hur den direkta och indirekta miljön hänger samman med varandra och samspelar på ett komplext sätt med individerna och deras utveckling.

2.5.3 Ramfaktorteorin

Den svenske pedagogen Ulf P. Lundgren (Imsen, 1999) förknippas många gånger med ramfaktorteorin, då han var den första som formulerade teorin tydligt. Teorin har vid senare tillfällen bearbetats samt vidareutvecklats av flera andra. Imsen (a.a.) beskriver att ramfaktorer är förhållande som undervisningen påverkas utav och som är bidragande till att gynna eller

förhindra undervisningen på olika sätt. Ramfaktorteorin försöker enligt Imsen (a.a.) systematisera de olika faktorerna samt påvisa hur de här faktorerna samspelar och bildar mönster vilket kan avspeglas i klassrummet. Imsen (a.a.) hänvisar till att teorin innehåller fem olika ramar och att gränserna mellan dem är flytande; *det pedagogiska ramsystemet*, *administrativa*, *resursrelaterade* och *organisationsrelaterade* ramar samt *ramar som styrs av eleverna och deras kulturella bakgrund*.

Det pedagogiska ramsystemet handlar enligt Imsen (1999) om de lagar, förordningar samt läroplan som skolan avser att följa. Pedagogens uppfattningar och tolkningar av de riktlinjer som ges inverkar på eleverna samt på undervisningen. *De administrativa ramarna* omfattas av de olika bestämmelser som finns angående hur skolan ska styras samt organiseras såsom styrande organ, lärarlag, arbetstid, storlek på elevgrupperna, lönevillkoren med mera. De här frågorna är i allmänhet skolans administration ansvariga för men emellertid har de beslut som tas en stor inverkan på pedagogernas arbete. *Resursrelaterade ramar* inkluderar allt som rör den ekonomiska biten samt de materiella resurserna på skolan, såsom skolbyggnader inventarier samt det pedagogiska läromedlet. Det är skolans huvudman som har ansvaret för skolans ekonomi, vilket kan innebära att stora skillnader mellan resurstilldelning kan finnas mellan olika kommuner. *Organisationsrelaterade ramar* handlar bland annat om skolans sociala förhållande, vilket klimat som finns mellan pedagog och pedagog samt mellan pedagog och elev. Imsen (a.a.) framhåller utifrån teorin att skolledning har en central roll i det här. Den sista ramfaktorn *ramar med anknytning till elevernas och deras kulturella bakgrund* omfattas utav elevernas förutsättningar och motivation, samarbetet mellan skolan och hemmet samt skolkulturen i området.

Ramfaktorerna är många och Imsen (1999) framhåller att beroende på vad skolledningen väljer att prioritera resurserna på samt hur pedagogerna agerar gentemot de olika faktorerna påverkar undervisningen. Därmed framhåller författaren att en viktig aspekt av ramfaktorerna är vilka faktorer pedagogen kan kontrollera och ha inflytande över samt vilka ramfaktorer som står utanför pedagogens behörighet. På detta sätt beskriver författaren hur ramfaktorerna inte enbart begränsar och hämmar pedagogens arbete utan även utgör möjligheter till förändring. För att uppnå möjliga förändringar krävs det av pedagogen att ha ett medvetet förhållande till ramfaktorerna.

3 METOD

3.1 Val av metod

Valet av metod till vår undersökning bygger på intervjuer som ger data av kvalitativ art. Syftet med uppsatsen är att beskriva vilka uppfattningar pedagoger, från förskoleklass upptill årskurs fem, har om elever med koncentrationssvårigheter samt hur de ser på sin roll i det pedagogiska arbetet. Enligt Denscombe (a.a.) är intervjuer med ett mindre antal människor särskilt lämpad att använda då syftet är att producera mer detaljerad och djupgående data. Ytterligare fördelar som Denscombe (a.a.) framhåller med intervjumetod är att metoden är flexibel där oklarheter direkt kan förklaras under själva intervjun, samt att intervjuer kräver enkel utrustning där främsta redskapet är forskarens konversationsfärdighet. Genom användandet av en semistrukturerad intervjumetod utgick vi från en färdig intervjumall med frågor som är aktuella för den här undersökningen, vilket behandlades och besvarades under intervjutillfällena. Vi gav respondenterna öppna frågor och de gavs den tid som behövdes för att kunna uttrycka sig under intervjun. Detta framhåller Denscombe (a.a.) kännetecknar en semistrukturerad intervjumetod, där det används en färdig intervjumall som respondenten skall besvara samt att intervjuaren förhåller sig flexibel för att ge respondenten det utrymme som behövs för att utveckla sina tankar och idéer kring ämnet.

3.2 Urval

Vi har valt att intervjua fem pedagoger inom skolan som har mellan 13-30 års arbetslivserfarenhet från förskolan, barnskolan, mellanstadiet samt särskolan. Deras grundutbildningar är förskollärare, 1-7 lärare, samt en förskollärare och en fritidspedagog som har vidareutbildat sig till grundskollärare. Förskollärarna arbetar inom barnskolan där även grundskollärarna är verksamma medan 1-7 läraren arbetar i en 4-5 klass. Undervisningen i grundskolan kan ske på olika sätt och bero på olika faktorer därför valde vi att intervjua pedagoger från tre skolor med olika upptagningsområde inom en kommun. Att valet föll till de här båda skolorna beror på att vi har tidigare erfarenheter från de här platserna och av tidsmässiga skäl var det enklare att få kontakt och verkställa intervjuer med skolor där verksamheten och personalen redan var bekant för oss. Denscombe (2000) menar att valet av respondenter är beroende av syftet, handlar det om att producera resultat eller generalisera så

handlar det om att få med ett representativt urval personer. Är syftet istället att gå på djupet i en speciell situation handlar det om att finna aktuella nyckelpersoner på fältet.

3.3 Etiska övervägande

All form av forskning omfattas av forskningsetiska principer (Vetenskapsrådet, 2002), som finns till för att skydda dels forskningens förutsättningar kallad forskningskravet, samt samhällets medlemmar kallad individskyddskravet som består av informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Utifrån *informationskravet* gavs respondenterna information om syftet med vår uppsats, hur undersökningen skulle genomföras, att deras medverkan var frivillig och att de hade rätt till att när som helst avbryta intervjun. För att uppnå *samtyckeskravet* gav deltagarna sitt samtycke till att medverka i intervjun. Enligt *Konfidentialitetskravet* blev berörda respondenter informerade om att intervjuerna kommer att behandlas konfidentiellt och att svaren som presenteras i resultatet inte kan härledas till någon specifik person eller skola. Vidare gavs dem information kring att både insamlingsmaterial samt ljudupptagningar efter avslutad studie kommer att förstöras. Med hänseende till *nyttjandekravet* har de medverkande intervjuade muntligt delgetts att undersökningen endast kommer att användas för forskningsändamål.

3.4 Datainsamling

Via mejlkontakt och personliga möten efterfrågades respondenternas vilja till att delta i vår undersökning kring hur de anser att deras bemötande och förhållningssätt kan påverka och hjälpa elever med koncentrationssvårigheter, som saknar diagnos. De tillfrågade pedagogerna fick själva bestämma tid för när intervjutillfället skulle äga rum. Våra frågeställningar (bilaga 1) skickades ut i förväg, så att pedagogerna gavs möjlighet till att förbereda sig för att kunna ge goda och utvecklande svar under intervjutillfället. Information gavs också om att ljudupptagning skulle förekomma vid intervjutillfället för att ge ett så korrekt hänvisande av svaren som möjligt, vilket samtliga respondenter gav sitt medgivande till.

Intervjutillfällena varade mellan 16-40 minuter, och pedagogerna valde var intervjun skulle äga rum eftersom de är mer bekant med miljön runtomkring den pedagogiska verksamheten. Vid intervjutillfällena användes en intervjumall som respondenterna fått ta del av i förväg samt diktafon och anteckningar fördes kring det som berättades. Denscombe (2000) anser att användandet av ljudupptagningar ger en fullständig och permanent dokumentation av det

verbala som sägs under ett intervjutillfälle. Fyra av pedagogerna var förberedda inför intervjuundersökningen genom att ha skriftliga anteckningar med sig som berörde ämnena från intervjumallen. Den femte intervjupersonen hade pågrund av omständigheter inte hunnit förbereda sig. Båda författarna var delaktiga under samtliga intervjuer, då en var ansvarig för att ställa frågorna inom området medan den andra hade ansvar för ljudupptagningen och anteckningar. Vi ansåg att det var av stor vikt att båda författarna kunde delta under samtliga intervjutillfällena, eftersom det ansågs lättare kan tolka respondentens angivna svar då båda författarna varit delaktiga vid intervjutillfällena. Direkt i anslutning till avslutade intervjutillfällen har vi fört in ljudupptagningen från diktafonen till en nästintill ordagrant skriven datatext.

3.6 Bearbetning av data

I första hand var bearbetningen av samtliga fem pedagogers intervjusvar att lyssna på ljudupptagningarna samt skriva in svaren i datorn till en nästintill ordagrant skriven text. De skrivna texterna kom sedan att tolkas där vår uppgift var att hitta likheter och skillnader som framkommit utifrån intervjuundersökningen. Resultatet av intervjusvaren presenteras i en berättande text med citat från pedagogernas svar och är indelat i olika rubriker för att på ett enkelt sätt göra det överskådligt för läsaren. Följande rubriker uppkom under bearbetningen:

- Elever med koncentrationssvårigheter
- Arbetssätt och bemötande
- Skolans resurser
- Hemmets betydelse
- Läraruppgiften i förhållande till Lpo 94

Vi har valt att tillämpa meningskoncentrering i resultatdelen, vilket Kavle och Brinkmann (2009) beskriver är en metod där intervjupersonernas yttrande dras samman till kortare formuleringar. Således menar Kavle och Brinkmann (a.a.) att metoden innebär att huvudinnebörden i det som sagts omformuleras med några få ord.

Samtliga pedagoger har under bearbetningen blivit tilldelad en bokstav för att på så sätt tydligt visa vad de olika pedagogerna anser utan att det ska kunna framgå vilken skola eller pedagog svaren härstammar ifrån.

3.7 Tillförlitlighet

Denscombe (a.a.) beskriver att validitet omfattar hur insamlad data och analys kan beskriva sanningen, reflekterar verkligheten och täcka de avgörande frågorna. Enligt Denscombe (2000) kan intervjumetod ge en god validitet genom direktkontakten som finns mellan respondenten och intervjuaren, där eventuella oklarheter direkt kan kontrolleras under pågående intervju. Vidare har intervjufrågorna formulerats utifrån uppsatsens syfte och frågeställningar. Undersökningens tillförlighet stärks då båda författarna till uppsatsen var närvarande under samtliga intervjuer och förde både anteckningar samt ljudupptagning med en diktafon. Vid intervjumetod påpekar Stukát (2005) att resultatet kan påverkas beroende på hur frågorna ställs, och betonar vikten av att vara väl förberedd och insatt i det som ska undersökas. Vi kan konstatera att utformningen av intervjufrågorna kan ha begränsat resultatet, och att vissa frågor kunde ha utformats annorlunda för att ge ett mer uttömmande svar av respondenterna. Vår undersökning visar både på likheter och skillnader och Denscombe (2000) menar att kvalitativ forskning kan tillåta mer än en giltig förklaring då intervjumetodens syfte är att undersöka och beskriva den sociala tillvarons olika nyanser på ett rättvist sätt. På så sätt har en kvalitativ metod enklare för att tolka tvetydligheter och motsägelser än kvantitativ forskning.

4 RESULTAT

I följande kapitel presenteras vårt resultat av genomförda intervjuer med utgångspunkt från vårt syfte samt frågeställningar. Resultatdelen lyfter fram hur pedagoger beskriver koncentrationssvårigheter samt vilka möjligheter pedagogerna anser sig ha för att kunna hjälpa elever med koncentrationssvårigheter inom skolans ramar.

4.1 Elever med koncentrationssvårigheter

Samtliga fem intervjuade pedagoger upplever att koncentrationssvårigheter kan visa sig på många olika sätt hos elever. Pedagogerna nämner hur elever med koncentrationssvårigheter har svårt för att fokusera i olika sammanhang beroende på miljön runt omkring dem samt svårt för att ta instruktioner och slutföra dem. Pedagogerna anser att eleverna lätt störs av olika intryck i sin omgivning såsom andra barn, möbler eller färger. Dessutom menar pedagogerna att de här eleverna lätt kan skapa oro runt omkring sig då de ofta har svårt för att sitta stilla.

Enbart pedagog B använder sig av begreppet motoriska koncentrationssvårigheter, samtidigt som samtliga intervjuade beskriver hur elever med koncentrationssvårigheter har svårt för att sitta still. Pedagog B beskriver detta på följande vis:

Barn idag har mycket runt omkring sig, som olika typer av aktiviteter, träffar mycket folk, får mycket inputs från olika håll som påverkar dem. /.../ Barnen har svårt för att fokusera på en sak och tänker istället på vad som ska hända närmast, både privat och i skolan.

Pedagog E beskriver hur koncentrationen hos elever kan påverkas av yttre faktorer som ses som tillfälliga då en elev till exempel går igenom en skilsmässa eller har någon i familjen som är svårt sjuk kan få koncentrationssvårigheter. Vilket beror på att det händer mycket i elevens liv under en period och att eleven har svårt för att fokusera och har ingen ork över till koncentration just då.

Pedagog D beskriver hur tillfällig form av koncentrationssvårigheter kan uppstå då elever i ett eller två ämnen har svårt för att fokusera och om det beror på saknad av intresse eller på grund av för svår kunskapsnivå kan inte pedagogen gå in på eftersom hon inte undersökt det närmare. Till skillnad mot pedagogernas beskrivning ovan om tillfälliga koncentrationssvårigheter så anser pedagog C att koncentrationssvårigheter är något konstant och skiljer på koncentrationssvårigheter och splittrade elever. Hon menar att de splittrade

eleverna egentligen kan klara av en mer stökig omgivning och har inte ett kontrollbehov av att ha koll på allt, men att de emellanåt kan behöva en extra stöttning av en vuxen för att fokusera och komma ner i varv.

4.2 Arbetssätt och bemötande

Samtliga fem pedagoger menar att deras arbetssätt och bemötande har *stor* betydelse i den dagliga skolverksamheten med elever som innehar koncentrationssvårigheter. Pedagog B menar att det är hennes uppgift att hitta ett bra arbetssätt där eleverna kan få hjälp med koncentrationen. För samtliga fem pedagoger handlar det om att hitta olika sätt att hjälpa och stötta eleverna på, varav pedagog B och E lyfter fram betydelsen av att kunna erbjuda en avskild plats i klassrummet, där eleverna får möjlighet till lugn och ro. Pedagog E menar att oftast är det så att eleverna behöver ha ett väl avgränsat område så att de ser helheten och därför lättare kan fullfölja uppgiften. Pedagogerna A, C och D nämner inte betydelsen av lugn och ro för elever med koncentrationssvårigheter utan lägger fokus på att ge eleverna tydliga ramar och gränser för att skapa en god struktur med bland annat korta och små instruktioner. Pedagogerna A och C uttrycker att det handlar om att vara steget före och förebygga olika situationer som kan störa elevernas koncentration och förhindra att konfliktsituationer kan uppstå. Samtliga intervjuade pedagoger är medvetna om att elever som har koncentrationssvårigheter ofta är delaktiga i att skapa konflikter, eftersom de här eleverna har svårt för att läsa av sina kamraters avsikter.

Ibland råkar elever med koncentrationssvårigheter i konfliktsituation med andra elever för att de har svårt att läsa av sina kamraters avsikt. De vill ju bara väl många gånger, men så vet de inte att nu är det stop. Kamraterna säger nej, men så hör de inte riktigt detta och förstår det (pedagog A).

För pedagogerna A och C handlar det om att försöka hitta olika vägar där eleven fungerar och bygga vidare på det, vilket pedagog C beskriver som följer:

Det gäller att hitta vägar där eleven fungerar och bygga vidare på det, man får utgå från när eleven fungerar bäst. Fungerar eleven bäst kanske när eleven får sitta ensam vid ett speciellt ställe utgår man utifrån det. Det handlar lite grann om att kratta vägen för de här eleverna.

Pedagogerna A och D menar att det handlar om att skapa en relation till eleven, där de känner sig trygga, sedda, uppskattade samt omtäckta. Pedagog A menar att den här relationen helst ska ske och bli synlig på neutral mark, exempelvis i matsalen eller när eleverna sitter och arbetar och inte är uppspelt. Konkret innebär det för pedagogen att lyfta fram elevernas starka sidor så att de här eleverna känner att de duger. Pedagog D nämner vikten av att ha ett öppet

klimat i sin elevgrupp, där alla har en förståelse för varandras starka respektive svaga sidor. I likhet anser även pedagog E att hennes elever är medvetna samt visar förståelse gentemot sina klasskamrater som har koncentrationssvårigheter, genom deras öppna kommunikation. Kommunikation handlar inte enbart om ett öppet klimat i klassrummet utan även om kommunikationen mellan pedagog och elev. Pedagog A påpekar att kommunikationen mellan pedagog och elev är mycket viktig:

Den här kommunikationen är jätteviktig och ibland är man rädd att man låter eleverna få bestämma för mycket och att man ger upp sin ledarroll med så är det inte. Utan jag får eleverna med mig då vi bestämmer tillsammans.

Pedagog E betonar även vikten av god kommunikation och hävdar att det inte finns någon mening med att skälla eller tjata på en elev som innehar koncentrationssvårigheter, utan det handlar om att möta eleverna med samma lugn hela tiden.

Pedagog A, B och D framhåller vikten av att låta eleverna få möjlighet till rörelse en stund när behov för detta finns, för att sedan återgå till den planerade aktiviteten. Pedagog E lyfter däremot fram betydelsen av att använda sig utav ett varierat arbetssätt där det finns möjlighet till att bryta ett pass med exempelvis ett laborativt arbete. Eftersom samtliga fem pedagoger är medvetna om att de här eleverna har svårt för att behålla koncentrationen på samma sak under en längre stund ger de olika förslag på aktiviteter som är bra att använda gällande elever med koncentrationssvårigheter. För samtliga pedagoger handlar det om att anpassa de olika lektionerna efter elevernas individuella behov samt förutsättningar i möjligaste mån.

4.3 Skolans resurser

Bland de svar som kommit in kan vi se att samtliga fem pedagoger påpekar att den försämrade ekonomin ger negativa konsekvenser för samtliga elever och inte bara de elever som innehar koncentrationssvårigheter i dagens skola. Pedagogerna har märkt att besparingarna lett till större barngrupper samtidigt om personaltätheten minskat. Pedagog D anser att ingen skola i Sverige idag underlättar för elever som har koncentrationssvårigheter på grund av den ekonomiska styrningen som råder. Vidare beskriver hon att problemet med de stora elevgrupperna och minskade resurser gör att hon som pedagog måste prioritera att hjälpa de elever med koncentrationssvårigheter efter den elev som har störst behov.

Om man tittat rent generellt är klassgrupperna otroligt stora med minskade resurser vilket innebär att barn med koncentrationssvårigheter måste prioriteras. Väldigt mycket läggs på pedagogerna, att man ska individualisera och ser och har tid och möjlighet. Och inte bara det, det tar dessutom mycket tid att reda ut situationer eftersom man inte hunnit förebygga dem, det blir liksom en ond cirkel.

Pedagog A nämner att den här problematiken också omfattar de övriga eleverna som egentligen fungerar bra men som behöver extra lugn och ro, mår sämre på grund av större orosmoment i gruppen. Pedagogerna A och B nämner hur besparingskrav bidragit till att elevassistenter blivit uppsagda, varav pedagog B menar följande:

Det är personerna som behövs, vi pedagoger betyder mycket och kan göra mycket, men till en viss gräns. Sen behövs den här extra personalen för att nå fullt ut.

Samtliga fyra pedagoger som är verksamma inom barnskolan ser positivt på samarbetet med sina kolleger och menar att samarbetet ger möjlighet till att utbyta erfarenheter, för att hjälpa varandra att se lösningar på elevernas eventuella svårigheter. Pedagog A uttrycker sig följande sätt:

Många på skolan har arbetat i många år och har stor erfarenhet, så vi har lärt av varandras erfarenheter och så har vi hjälpt varandra, vilket jag tycker är en styrka.

Genom sin arbetslivserfarenhet anser samtliga fem pedagogerna att de har införskaffat sig kunskap kring elevers olika behov och förutsättningar, därutöver nämner de även fördelen med den hjälp som går att erhålla via skolans specialpedagog.

Intervjusvaren visar även att pedagogerna A och D ser det som ett problem då eleverna under en skolvecka får träffa många olika pedagoger, medan pedagog B framhåller att elever i den här åldern är anpassningsbara samt flexibla och inte påverkas nämnvärt av att möta många olika pedagoger under en vecka. Enligt pedagog A kan för många byten mellan olika gruppkonstellationer och pedagoger upplevas oroligt för flera elever och ge en negativ effekt. Pedagog D som är verksam i en annan skola nämner också problematiken med att elever får träffa för många pedagoger under en skolvecka:

För elever som har koncentrationssvårigheter blir det väldigt otryggt med för många pedagoger. Eleverna behöver de här fyra väggarna, klassrummet, som deras skyddsrum som är en viktig trygghetsfaktor för dem och skapar struktur i vardagen.

4.4 Hemmets betydelse

Det kan konstateras utifrån pedagogernas svar att de har en samstämd syn kring bemötandet, förhållandet och samarbetet med elevens vårdnadshavare. Det betonas att kommunikationen mellan skolan och hemmet skall vara öppen, rak och ärlig samt att både det positiva och det negativa kring eleven ska lyftas fram. Pedagogerna menar vidare att situationen inte ska förskönas utan beskrivas konkret utifrån hur eleven fungerar samtidigt som det även ska klargöras att det inte är något fullt med koncentrationssvårigheter. Samtliga fem pedagoger anser att föräldrakontakten är viktig för att eleven ska veta att det som händer i skolan inte är en privat angelägenhet som stannar där. Vidare framhåller pedagogerna att ett gott samarbete med hemmet innebär att det som sker i skolan respektive i hemmet synliggörs för båda parterna. Pedagog E menar att hon kan ha större förståelse för barnet om hon vet att barnet är ur balans på grund av något som skett hemma.

Samtliga fem pedagoger menar att vårdnadshavare alltid har någonting att bidra med gällande sitt barn med koncentrationssvårigheter, då de kan och känner sitt barn väl. Pedagogerna anser att skolan och hemmet tillsammans ska hjälpa varandra att hitta barnets styrkor i båda miljöerna, så att det blir det bästa för eleven i skolan.

Det är viktigt att föräldrar vet hur det går för alla barnen, sen har ju föräldrarna även mycket att tillföra skolan, de kan ju sitt barn (pedagog A).

För att ge samarbetet en god förutsättning menar pedagog D att kommunikationen med hemmet kan ske på olika sätt beroende på vad som anses vara mest lämpligast för vårdnadshavarna, genom exempelvis skoldagboken, telefonsamtal eller täta träffar. Vidare betonar pedagog E vikten av att ha förmågan att läsa av vårdnadshavaren. Följeaktigt handlar det om att barnet inte ska bli bestraffad två gånger och därför anser pedagog E att hon i vissa fall behöver vara restriktiv med vad som sägs. Hon framhåller att i vissa lägen kan det räcka med att berätta vad som hänt men samtidigt betona att det är uppkärlat så det behövs inte diskuteras mer hemma, utan det handlar om att ge vårdnadshavarna kännedom.

4.5 Läraruppdraget i förhållande till Lpo 94

Under intervjuerna belystes direktiven som anges i läroplanen (Lpo 94), som bland annat påpekar att skolan ska skapa en likvärdig utbildning för alla, där hänsyn visas för elever med olika behov. Vilket handlar om att utgå från barnens individuella förutsättningar samt att skolan ska vara en plats där barnen utvecklar sin initiativ- och ansvarsförmåga. Pedagogerna

A, B, C och D menar att de arbetar utifrån läroplanen (Lpo 94), men anser det är svårt att genomföra läraruppgdraget fullt ut på grund av stora elevgrupper och för lite personal. Pedagog C hävdar med bestämdhet att det är de stora elevgrupperna som bidrar till den svåra uppgiften att fullborda läraruppgdraget. Pedagog C framhåller det på följande sätt:

Jag hävdar med bestämdhet att det är gruppstorlekarna som gör mycket till att man inte klarar det, för att det är ju för många elever att ta hand om. Jag anser att man skulle ges möjligheter till att ha mindre elevgrupper, absolut. Ja, jag tror att det är mycket där det ligger och det kan vi ju inte påverka. Jag menar vi kan ju inte sätta oss ner och säga att vi har för mycket elever och klarar inte av det. Utan i stället konstatera detta och sedan titta över vad vi har och hur vi kan göra, för att göra det allra bästa, för detta är vårt uppdrag. Uppfinningsrikedomen är ju stor.

Följaktligen belyser pedagog C vikten av att tänka på vad de *kan göra* för att skapa de bästa möjliga förutsättningarna utifrån de resurser som finns, istället för att enbart konstaterat att det är stora barngrupper. Hon menar att i skolan idag handlar det om att tänka positivt, se möjligheter och vara uppfinningsrik.

Enligt pedagog D känns det som att hon kämpar i en rejäl motvind och att hon inte riktigt lyckas med sitt läraruppgdrag och menar det märks att det dragits åt på resurserna för skolan. Hon menar att om skolan hela tiden försöker ge skenet av att det inte hänt någonting och gör allt för att hålla samma klass och nivå på undervisningen trots neddragningar, kommer pedagogernas ork att ta slut, vilket enligt henne är ohållbart. Vidare anser hon att det tyvärr är de elever som har svårigheter med koncentrationen eller elever med särskilda behov som drabbas mest, på så sätt att de inte får tillräckligt mycket hjälp samt stöttning. Detta menar hon trots att skolverket är tydliga med att de barn som är i behov av särskilt stöd ska tillgodoseas. Pedagog E anser däremot att hon kan förverkliga läroplanens intensioner. Hon menar att det krävs mycket av en som pedagog och hon vill inte hävda att hon varje dag, på varje lektion, kan utveckla varje elevs olika förmågor. I likhet med de övriga pedagogerna är det hennes grundsyn samt målsättning att fullborda sitt läraruppgdrag, men menar att hon vissa perioder lyckas bättre, samtidigt som hon i andra perioder lyckas mindre bra. Pedagog A uttrycker sig på samma sätt men påpekar samtidigt svårigheterna som för henne innebär att lägga sig på en lägre nivå än önskat:

Intensionen är att vi ska arbeta efter läroplanen men ibland blir det något mitteremellan. /.../ för att det ska gå runt. Jag skulle vilja lägga undervisningen på en högre nivå men tiden och orken finns inte. Sen är det lite så att om jag tittar på en hel termin, så hoppas jag att alla elever får rätt så mycket, för jag koncentrerar mig på olika grupper/.../ allt är inte i fokus samtidigt.

För pedagog A innebär detta att hon lägger extra resurser på vissa individer under en viss tid för att sedan fokusera på andra individer lite extra under en annan period. På så vis är hennes förhoppning att ha tillgodosett alla elevers olika behov när en termin har gått. Trots att samtliga pedagogerna innehar samma syn på hur de anser sig kunna fullborda läraruppdraget är det enbart pedagog E som menar att hon förverkligar sitt uppdrag medan de övriga pedagogerna påpekar att de känner av neddragningarna i skolan, vilket lett till att de ”kämpar i motvind” för att nå målen.

4.6 Summering av resultat

Det kan konstateras att samtliga fem pedagoger definierar koncentrationssvårigheter på olika sätt såsom motoriska svårigheter, svårt för att behålla fokus, tillfälliga koncentrationssvårigheter på grund av oroligt hemförhållande, ointresse samt förmågan att fullfölja en uppgift med flera. Det kan även utifrån pedagogernas svar fastställas att pedagogerna inom barnskolan (förskoleklass till årskurs tre) belyser samarbetet med sina kollegor som en styrka i arbetet med elever som har koncentrationssvårigheter, då de anses kunna utbyta tankar och erfarenheter. Pedagog D som är verksam på mellanstadiet framhåller däremot vikten av att ha ett öppet klimat i klassrummet, där elevernas starka respektive svaga sidor accepteras utav alla elever. Kommunikationen mellan skolan och hemmet ska vara öppen, rak och ärlig enligt samtliga pedagoger, där både det positiva och negativa om eleven ska kunna diskuteras. Pedagogerna menar att kommunikationen med hemmet är betydelsefull eftersom de anser att vårdnadshavare alltid har någonting att bidra med då de kan och känner sitt barn väl. I arbetssätt och bemötande gentemot elever med koncentrationssvårigheter kan det utläsas att pedagogerna har fokus på olika saker gällande hur de skapar goda inlärningssituationer. Enligt pedagog A, C och D läggs fokus på att skapa en god struktur och tydlighet i undervisningen, medan pedagog B och E däremot anser att lugn och ro är grunden för en god lärandemiljö där elevers koncentrationssvårigheter förebyggs. Samtliga pedagoger är bekymrade över stora elevgrupper och liten personaltäthet, trots detta kan det konstateras utifrån samtliga pedagogers svar att de ser möjligheter med att lyckas nå målen för läraruppdraget. Således menar pedagogerna att det går att nå målen för läroplanen men de upplever svårigheterna till att fullborda läraruppdraget på olika sätt, vilket kan bero på att pedagogerna arbetar på olika skolor och har olika förutsättningar organisationsmässigt.

5 DISKUSSION

5.1 Resultatdiskussion

Enligt Berglund (2000) finns det inte någon generell innebör för vad begreppet koncentrationssvårigheter står för, vilket vi kan se utifrån de intervjusvar som vi har tagit del av. Samtliga fem pedagoger som deltagit i undersökningen ger olika beskrivningar samt använder olika faktorer som de anser påverkar koncentrationssvårigheter hos elever. Enbart pedagog B använder sig av begreppet motoriska svårigheter, pedagog D nämner hur koncentrationssvårigheter hos elever kan bero på ett ointresse för uppgiften medan pedagog E nämner hur ett oroligt hemförhållande kan bidra till koncentrationssvårigheter. I likhet med Kadesjö (2008) finns det däremot vissa aspekter som samtliga fem pedagoger karaktärisera som koncentrationssvårigheter, vilket är att dessa elever har svårt för att behålla fokus i olika sammanhang, lätt blir störda av intrycken som finns i deras omgivning, svårt för att ta instruktioner och slutföra dem samt påverkas utav miljön runt omkring dem.

Kadesjö (2008) och Ericsson (2003) menar att koncentrationssvårigheter kan te sig mycket skiftande och använder sig av begreppen sekundära eller situationsbundna koncentrationssvårigheter, då koncentrationsförmågan påverkas av yttre faktorer som finns i elevens närmiljö. Vidare påpekar både Kadesjö (2008) samt Olsson och Olsson (2007) att sekundära eller situationsbundna koncentrationssvårigheter kan bero på att eleven har sämre hemförhållande, som är otryggt och oroligt. Då uppväxtmiljön utvecklas till det bättre påpekar

Kadesjö (2008) att elevens koncentrationssvårigheter kan avta. Det här belyser pedagog E utifrån egen erfarenhet, då hon märkt hur elevens koncentration påverkats negativt utav familjens oroliga hemförhållande exempelvis vid en skilsmässa. Pedagog E ser det här som tillfällig koncentration och menar att detta är någonting som åtgärdas när eleven finner ro igen. Kadesjö (a.a.) nämner även hur situationsbundna koncentrationssvårigheter kan uppstå hos elever på grund av för hög nivå på uppgiften i förhållande till elevens kunskapsnivå. I likhet framhåller även pedagog D hur hon upplever att koncentrationssvårigheter kan uppstå, då elever antingen har svårt för ett ämne eller eventuellt har ett ointresse för uppgiften, vilket bidrar till att eleven tappar fokus för det som ska utföras.

Kadesjö (2008) samt Olsson och Olsson (2007) beskriver att samhällsutvecklingen bidragit till att barn idag ingår i många olika grupsammansättningar, både i skolan samt på sin fritid,

vilket för barnet kan upplevas som en ständig ström av sinnesintryck, där det blir svårt för barnet att välja ut det väsentligaste. Det som påverkar elevers koncentration som pedagoger och författare (Kadesjö; 2008; Maltén, 2003; Olsson & Olsson, 2007) beskriver i ovanstående text, påvisar vikten av att se hur koncentrationssvårigheter påverkas av hela barnets sammanhang, både i och utanför skolan. Vilket vi kopplar samman med en av uppsatsens teoretiska utgångspunk som vilar på Bronfenbrenners utvecklingsekologiska teori. Imsén (2006) som beskriver Bronfenbrenners teori menar att barnets utveckling ska studeras i *hela* sitt sammanhang, där olika miljöer såsom uppväxt och familj, skola och fritid samt biologiska och psykologiska faktorer ömsesidigt påverkar barnets utveckling. Vidare handlar det om att barnet bär med sig intryck från flera olika miljöer, samtidigt ska barnet förhålla sig till aktuell miljö och påverkas av den. Imsén (a.a.) anser att teorin bland annat kan studera hur förändringar i en miljö kan leda till förändringar i en annan miljö. Maltén (2003) beskriver att hem-, skol-, fritid- samt samhällsmiljön är olika faktorer som påverkar barnet och anser att skolan och pedagoger behöver bli bättre på att se elevernas svårigheter ur ett helhetsperspektiv. Således kan elevens koncentrationssvårighet, enligt Maltén (a.a.) inte enbart bero på det som orsaks i skolan utan även påverkas utav andra faktorer som finns i barnets direkta och indirekta miljöer. Utifrån Imséns (2006) tolkning av Bronfenbrenners teori samt Malténs (2003) beskrivning av samhällets påverkan på elevers lärande i skolan, kan vi konstatera att pedagogen bör ha en förståelse för hur elevens samtliga miljöer kan påverka elevernas koncentration och på så sätt bemöta eleverna utifrån deras förutsättningar. Vilket även kan kopplas till Kadesjö (2008) som betonar att medkänsla och ett gott bemötande hos pedagogen i stor utsträckning påverkar *hur* elever med koncentrationssvårigheter fungerar i skolan.

I resultatet kan vi notera hur samtliga fem pedagoger påpekar att deras val av arbetssätt och bemötande har *stor* betydelse i den dagliga skolverksamheten för elever som har koncentrationssvårigheter. För de intervjuade pedagogerna handlar det om att på olika sätt stötta och hjälpa de här eleverna, varav pedagog B framhåller att det är hennes uppgift att hitta ett bra arbetssätt där elever kan få hjälp med koncentrationen. Olsson och Olsson (2007) hänvisar till Klein som menar att barn lär sig mer av vuxna som de har förtroende till än av de vuxna som barnet har ett dåligt förhållande till. För att skapa ett förtroende och hjälpa elever med koncentrationssvårigheter framhåller pedagogerna A och D att det handlar om att utveckla en god relation till de här eleverna. Genom att använda ett öppet klimat i

klassrummet och skapa en relation till elever på neutral mark kan de här eleverna känna sig trygga, sedda, uppskattade samt omtyckta, vilket bidrar till en god relation. Pedagog A och C poängterar att det handlar om att vara steget före så att orosmoment och konfliktsituationer kan förebyggas. Pedagogernas åsikter kring detta kan kopplas till Kadesjö (2008) som beskriver hur *steget före* som pedagog handlar om tydligt ledarskap med gränssättning, vilket författaren hävdar fungera som förebyggande åtgärder. Pedagog D påtalar att vid de tillfällen då hon inte hunnit förebygga olika situationer som leder till konflikt eller orolighet i elevgruppen, tar mycket längre tid att reda ut, än om hon varit steget före.

Flera författare (Kadesjö 2008; Olsson & Olsson, 2007) menar att pedagoger behöver ha kunskap om elevens starka respektive svaga sidor för att kunna utgå ifrån eleven på ett bra sätt och ge uppgifter som är anpassade efter dess förmåga. Vilket vi kopplar till Pedagog A och C som betonar att det handlar om att hitta olika vägar där elever med koncentrationssvårigheter fungerar och bygga vidare på det. Vidare framhåller pedagog A att det är viktigt att elever med koncentrationssvårigheter känner att de duger som de är, genom att lyfta fram deras starka sidor. Utöver författarnas betoning på vikten av att pedagogerna har en förståelse för elevens starka respektive svaga sidor, framhåller även pedagog D betydelsen av att *eleverna* har en förståelse för varandra, genom ett öppet klassklimat, där de är medvetna om varandras svagheter och styrkor. I likhet med pedagog D påpekar pedagog E att hennes elever visar en förståelse för sina klasskamrater med olika svårigheter, genom deras öppna kommunikation i klassrummet. Vi kan utifrån detta konstatera att förståelsen för elevens svaga respektive starka sidor är någonting som en pedagog behöver ta hänsyn till för att underlätta skolsituationen för elever med koncentrationssvårigheter. Genom öppet klassklimat och god kommunikation mellan pedagog och elev samt mellan elev och elev finns förutsättningar för detta.

I samarbetet med hemmet framhåller Kadesjö (2008) betydelse av ett ömsesidigt förtroende mellan skolans pedagoger samt vårdnadshavare till elever som innehar koncentrationssvårigheter. I likhet med Kadesjö (a.a.) påpekar Hellström (1993) att vid tillfällen då förtroende finns mellan hem och skola kan elevens starka respektive svaga sidor på ett ärligt sätt diskuteras. Utifrån pedagogernas svar kan vi konstatera att samtliga fem pedagoger anser kommunikationen mellan skola och hem ska vara öppen, rak och ärlig, där både det positiva och negativa ska belysas. Pedagogerna framhåller att ett gott samarbete med

hemmet innebär att det som händer i skolan respektive hemmet synliggörs för båda parterna. Vidare påpekas det utav samtliga fem pedagoger att vårdnadshavare alltid har någonting att bidra med, gällande hur deras barn med koncentrationssvårigheter fungerar, eftersom de känner sitt barn väl. I likhet med pedagogernas erfarenheter betonar Kadesjö (2008) att föräldrarnas kunskap och insikt i hur deras barn exempelvis reagerar i olika situationer är betydelsefull information för pedagogerna att ta tillvara på. Vidare betonar Kadesjö (a.a.) vikten av en konstant dialog mellan hem och skola och inte enbart vid de tillfällen då eventuella problem har uppstått. Ahlberg (2001) betonar att det ska ske *ett samarbete* mellan hem och skola och inte enbart ett ömsesidigt utbyte av information. För att skapa ett fungerande samarbete mellan skola och elevers vårdnadshavare påpekar pedagog D att kommunikationen med hemmet kan ske på olika sätt beroende på vad vårdnadshavaren anser vara mest passande genom exempelvis skoldagbok, telefonsamtal eller tätare träffar. Vi kan konstatera att samarbetet mellan hem och skola inte enbart handlar om att diskutera hur eleven fungerar i skolan utan att pedagogen även behöver ha kunskap om hur eleven fungerar privat och i andra miljöer. På så sätt kan pedagogen finna lösningar på hur elever med koncentrationssvårigheter kan fungera bättre i olika skolsituationer, genom god kommunikation och ett gott samarbete med elevens vårdnadshavare.

Ahlberg (2001) hänvisar till en genomförd undersökning med två skolor, där pedagogerna som deltagit upplever att samarbetet i arbetslaget är någonting positivt, där kunskapsutbyte mellan pedagogerna kan ske. Samtliga fyra pedagoger som är verksamma inom barnskolan menar att samarbetet med kollegorna ger möjlighet till att utbyta erfarenheter, som de anser sig ha nytta utav för att hjälpa elever med koncentrationssvårigheter. Samtliga fem pedagoger anser att deras arbetslivserfarenhet är en resurs för skolan, då de genom sin erfarenhet anser sig ha användning av den kunskap som de erhållit genom åren. Således menar pedagogerna att de införskaffat sig kunskap kring elevers förutsättningar och olika behov, vilket vi menar, i sin tur hjälper pedagogerna att förbättra förutsättningarna för elever med koncentrationssvårigheter som pedagogerna undervisa nuförtiden.

Vi kan konstatera utifrån resultatdelen att de ekonomiska resurserna som råder i dagens skola, enligt samtliga fem pedagoger ger negativa konsekvenser för undervisningen för alla elever, inte bara elever med koncentrationssvårigheter. Besparingarna har enligt samtliga av de intervjuade pedagogerna exempelvis bidragit till större elevgrupper samt att personaltätheten i

skolan har minskat. Imsen (1999) beskriver att ramfaktorteorin innehåller olika faktorer som antingen gynnar eller förhindra undervisningen i skolan. Den *resursrelaterade ramen* innefattar allt det som rör det ekonomiska i skolan samt de materiella resurserna. Skolans huvudman är den som har ansvaret för skolans ekonomi och Imsen (a.a.) betonar att beroende på vad skolledningen väljer att prioritera resurserna på påverkar undervisningen. Pedagog A och B omnämner hur besparingarna har bidragit till att elevassistenter blivit uppsagda, och pedagog B uttrycker att det är personerna som behövs. Således menar hon att pedagogerna i skolan betyder mycket och kan göra mycket, men till en viss gräns. Sen behövs de här extra personerna för att nå fullt ut. Pedagog A, B, C och D nämner vidare hur de stora elevgrupperna och minskningen av personal bidrar till att läraruppdraget blir svårt att genomföra fullt ut. Pedagog D uttrycker att för henne känns det som att kämpa i en rejäl motvind och menar vidare att om skolan ger skenet av att neddragningarna inte nämnvärt påverkat skolundervisningen, kommer pedagogernas ork att ta slut tillsist. Pedagog D anser att det är elever som har koncentrationssvårigheter eller elever med särskilda behov som drabbas mest i dagens skola, trots att skolverket är tydliga med att elever ska tillgodoses utifrån sina behov. Pedagog E är ensam om att uttryckligt mena att hon kan förvekliga sitt läraruppdrag, men påpekar i samma stund att hon inte under varje lektion, varje dag kan påstå att hon utvecklar alla elevers olika förmågor. I likhet anser pedagog A att hon uppnår läraruppdraget om hon tittar på en hel termin. Följaktigt menar hon att periodviss arbetar hon med ett antal elever och lägger tyngdpunkten på dem, för att sedan arbeta och fokusera på andra elever under en annan period. Hennes förhoppning är att hon i slutet av terminen har tillgodosett varje elevs olika behov. Vi framhåller utifrån ovanstående text att de resursrelaterade ramfaktorerna har stor inverkan på vilken hjälp och extra stöttning som elever med koncentrationssvårigheter kan erhålla. Detta trots att Skollagen 1997:1212 i 4:e kapitlet 1:a § betonar att samtliga elever med svårigheter i skolan skall få det stöd som de har behov av. Vidare kan vi konstatera att fyra av de intervjuade pedagogerna anser att läraruppdraget är svårt att fullfölja på grund av de stora elevgrupperna samt minskad personaltäthet i skolan.

5.2 Summering av resultatdiskussion

I vårt resultat och diskussion har vi kommit fram till att pedagogerna upplever att koncentrationssvårigheter kan yttra sig på olika sätt och samtliga intervjupersoner anser att deras arbetssätt och bemötande har *stor* betydelse för hur de här eleverna fungerar i olika skolsituationer. Vilket svarar på vårt syfte som är att beskriva vilka uppfattningar pedagoger,

från förskoleklass upptill årskurs fem, har om elever med koncentrationssvårigheter samt hur de ser på sin roll i det pedagogiska arbetet. Elever med koncentrationssvårigheter behöver känna sig sedda, bekräftade och att de lyckas, vilket kan uppnås genom att deras starka sidor lyfts fram utav pedagogerna. Även samarbetet mellan både pedagogerna i skolan samt mellan pedagog och vårdnadshavare lyfts fram av både litteraturen samt av de intervjuade pedagogerna som gynnade för elever med koncentrationssvårigheter. Genom samarbetet mellan pedagoger och vårdnadshavare kan pedagogen skapa en helhetsbild utav hur eleven med koncentrationssvårigheter fungerar i olika miljöer, där pedagogens uppgift är att hitta samt bygga vidare på de situationer som eleven fungerar i. Enligt Imsen (1999) som beskriver ramfaktorteorin, påverkas skolans undervisning utifrån hur skolläroplanen väljer att prioritera sina resurser. Enligt de intervjuade pedagogerna har skolan genomgått ekonomiska neddragningarna som inneburit större elevgrupper samt minskade resurser. En av intervjupersonerna menar att följden blivit att hon behöver prioritera bland sina egna resurser när hon hjälper elever med koncentrationssvårigheter utifrån vilken elev som har störst behov. Vilket innebär att de minskade resurserna påverkar skolans undervisning negativt, gällande att som pedagog kunna utgå ifrån varje elevs individuella förutsättningar som är en del av lärarens uppdrag, enligt läroplanen Lpo 94.

5.3 Metoddiskussion

Vårt syfte med uppsatsen är att beskriva vilka uppfattningar pedagoger, från förskoleklass upptill årskurs fem, har om elever med koncentrationssvårigheter samt hur de ser på sin roll i det pedagogiska arbetet. Sammanfattningsvis kan vi fundera över om respondenterna verkligen arbetar på det sätt som beskrivs. Genom våra kvalitativa intervjuer gav respondenterna sin beskrivning av hur de upplever sig kunna hjälpa och stötta elever med koncentrationssvårigheter i olika situationer, vilket av utomstående kanske inte upplevs på samma sätt. Utifrån att undersökningen bygger på en liten undersökningsgrupp är generaliserbarheten något som vi är medvetna om kan ifrågasättas. Vidare har frågornas utformning påverkat resultat och vissa frågor hade kunnat ställas annorlunda för att få mer uttömmande svar av respondenterna.

5.4 Fortsatt forskning

Utifrån vår undersökning har samtliga fem pedagoger beskrivit hur de ekonomiska neddragningarna i skolan har bidragit till större elevgrupper och minskade resurser. Därmed skulle det vara intressant att forska vidare kring hur de politiska beslutsfattare samt rektorer

ser på den här problematiken, med minskade resurser till skolorna samt hur de ser möjliga lösningar på det. För att pedagogerna ska kunna bedriva en undervisning som tillgodoser samtliga elevers individuella förutsättningar.

6 SAMMANFATTNING

Syftet med följande uppsats är att beskriva vilka uppfattningar pedagoger, från förskoleklass upptill årskurs fem, har om elever med koncentrationssvårigheter samt hur de ser på sin roll i det pedagogiska arbetet. En av uppsatsens teoretiska utgångspunkter är Bronfenbrenners teori (Gunnarsson; 1999, Imsén; 2006) som studerar hur olika miljöer påverkar *hela* barnets utveckling. Vidare utgår uppsatsen från ramfaktorteorin (Imsén, 1999) som beskriver hur yttre faktorer påverkar och styr den pedagogiska verksamheten, utifrån pedagogens perspektiv. För att få svar på vårt syfte och frågeställningar har en undersökning gjorts som bygger på intervjuer av kvalitativ art. Respondenterna är fem verksamma pedagoger inom grundskolans tidigare del, som alla har erfarenhet av elever med koncentrationssvårigheter. Utifrån resultatet av intervjuvaren kan det konstateras att samtliga fem pedagoger uppfattar koncentrationssvårigheter hos elever på olika sätt. Samtidigt finns det även några gemensamma nämnare som pedagogerna lyfter såsom att elever med koncentrationssvårigheter har svårt för att fokusera på en uppgift under en längre stund. Sammanfattningsvis anser samtliga fem pedagoger i likhet med litteraturen att deras bemötande samt förhållningssätt har *stor* betydelse för hur elever med koncentrationssvårigheter fungerar i skolan. För att kunna ge ett bra bemötande och förhållningssätt betonas vikten av att elever med koncentrationssvårigheter behöver känna sig sedda, bekräftade och att de lyckas, vilket kan uppnås genom att elevernas starka sidor lyfts fram utav pedagogerna. Vidare i resultatet framkommer att skolans resurser minskat, vilket utifrån intervjuvaren lett till större elevgrupper och färre pedagoger i verksamheten. Det här innebär att skolans undervisning påverkas negativt av de minskade resurserna, gällande hur pedagogerna ska kunna utgå ifrån varje elevs individuella förutsättningar som är en del av lärarens uppdrag, enligt läroplanen Lpo 94.

REFERENSLISTA

Ahlberg, Ann (2001). *Lärande och delaktighet*. Lund: Studentlitteratur.

Berglund, Lars (2000). *Koncentrationssvårigheter*. Pedagogisk forskning i Sverige, nr 5, s.19-29.

Brodin, Jane & Lindstrand, Peg (2004). *Perspektiv på en skola för alla*. Lund: Studentlitteratur.

Denscombe, Martyn (2000). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Ericsson, Ingegerd (2003). *Motorik, koncentrationsförmåga och skolprestationer: en interventionsstudie i skolår 1-3*. Diss. Lund : Univ.

Gunnarsson, Bernt (1999). *Lärandets ekologi: villkor för elevers utveckling*. Lund: Studentlitteratur.

Hellström, Agneta (1993). *Ungar är olika: hur kan förskolan hjälpa barn med svårigheter?* Stockholm: Liber utbildning.

Imsen, Gunn (1999). *Lärarens värld: introduktion till allmän didaktik*. Lund: Studentlitteratur.

Imsen, Gunn (2006). *Elevers värld: introduktion till pedagogisk psykologi*. 4., rev. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Kadesjö, Björn (2008). *Barn med koncentrationssvårigheter*. 3. uppl. Stockholm: Liber.

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Läraryrket (2005). *Lärarens handbok: skollag, läroplaner, yrkesetiska principer, FN:s barnkonvention*. 5. uppl. Stockholm.

Maltén, Arne (2003). *Att undervisa: en mångfasetterad utmaning*. Lund: Studentlitteratur.

Nodin-Hultman, Elisabeth (2008). *Specialpedagogik*. Pedagogiska magasinet, nr 2, s.43-46.

Olsson, Britt-Inger & Olsson, Kurt (2007). *Att se möjligheter i svårigheter: barn och ungdomar med koncentrationssvårigheter*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur.

SOU 1998:66. *Funkis- funktionshindrade elever i skolan*. Stockholm: utbildningsdepartementet.

Stukát, Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Svenska Unescorådet (1996). *Salamanca- deklARATIONEN*, nr 4.

<http://www.unesco.se/shared/document/skrifter/Salamanca-deklARATIONEN%20Nr4-1996.pdf>

2009-10-30

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*.

Bilaga 1

Intervjufrågor:

Hur länge har Ni varit verksam som pedagog? Inom vilka stadier?

Vilken är Er grundutbildning?

Hur uppfattar Ni en elev med koncentrationssvårigheter? Vad är koncentrationssvårigheter för dig?

Vad anser Ni påverkar koncentrationssvårigheter hos elever?

Vilken betydelse anser Ni att pedagogens arbetssätt/ bemötande har för elever med koncentrationssvårigheter?

Vad brukar Ni då tänka på och aktivt göra när Ni ser att en elev har koncentrationssvårigheter?

Vad uppfattar Ni som väsentligt i ett samarbete med vårdnadshavare till elever med koncentrationssvårigheter?

Vilken betydelse anser Ni som pedagog att samarbetet mellan pedagog, skolan och hemmet har?

Vilka bidragande orsaker på Er skola påverkar koncentrationen till det bättre respektive sämre för eleverna?

Hur ser Ni på vad styrdokumentet anger i sina riktlinjer i förhållande till dina och skolans möjligheter att uppnå det?

Till exempel: skolan skall skapa en likvärdig utbildning där pedagogen ska visa hänsyn för elevers olika behov och utgå ifrån deras individuella förutsättningar. Eleverna ska ges möjlighet till att utveckla initiativ och ansvarsförmåga och stimuleras till att söka ny kunskap.